

Цимбалюк В.С.,
доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри теорії та історії держави і права,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
Житомир, Україна

УНІВЕРСИТЕТИ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КІБЕРЦИВІЛІЗАЦІЇ (ПОЛІТИКО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

У порядку постановки проблеми в загальному вигляді пропонується звернути увагу на таку політико-правову складову в суспільстві як університети у контексті новітньої історії держави Україна в умовах війни, а також перспектив післявоєнної її відбудови, подальшого динамічного розвитку з урахуванням Глобальних викликів ХХІ століття у тому числі за умов формування так званої Глобальної кібернетичної цивілізації (ГКЦ).

Основну увагу пропонується звернути на комплексний підхід безпекознавства стосовно розуміння сутності функцій університетів, у значенні їх провідною складовою такої стратегічної сфери суспільства, держави, як науково-освітня сфера, а також як чинника здатності народу успішно протистояти внутрішнім та зовнішнім викликам, загрозам в інших сферах Національної безпеці.

Мета публікації – висвітлення окремих результатів дослідження щодо такого об'єкта наукових розвідок як університети, у розумінні їх функцій та як стратегічної складової Національної безпеки в умовах ГКЦ, у змісті політико-правового аспекту.

Теоретико-методологічна основа дослідження базується на публікаціях таких науковців як: Д. О. Грицишен; О.Г. Денисюк; І. О. Драган; А. П. Дикий; В. В. Євдокимов; А. В. Морозов; В. В. Нонік; О.В. Олійник; І. А. Світличина; Л. В. Сергієнко; В. Я. Тпацій; М. Я. Швець; Г. А. Шпиталенко та інші.

Окремі результати дослідження висвітлені у ряді публікацій [1-4].

Виклад основних результатів дослідження за визначеною метою пропонується у змісті дискусії стосовно, так званої, «оптимізації» закладів вищої освіти в Україні. Як свідчать дослідження, ця дискусія у різній інтерпретації ведеться з першого року проголошення новітньої державності України. Періодично серед окремих

науковців, освітян, практиків, політиків, у владних колах державної влади України сутність «оптимізації» закладів вищої освіти зводиться до скорочення їх кількості та скорочення державного фінансування поряд із науковими закладами. Історія людства, з часів виникнення університетів свідчить, що скорочення кількості їх є ознакою руху держави до руїни.

Найбільш гостро дискусія «оптимізації» університетів спалахує у роки виникнення політико-економічних криз в Україні. Не виняток і нинішня кризова ситуація, що зумовлена загарбницькою війною рашизму проти України, з 2014 р. і до нині.

Як свідчать дослідження, з часом ініціатори-можновладці «оптимізації» (се б то – зменшення кількості) закладів вищої освіти в Україні йдуть з політичної арени держави, зі своїми прожекетами отої «оптимізувати». Багато з них мають ознаки загроз, викликів Національної безпеки. Добре коли на місце «оптимізаторів» у владу приходять більш розумні, мудрі, помірковані, які відпускають освітню сферу з під бюрократичного тиску.

Окремі реформи щодо реорганізації вищої освіти мали просто косметичні ознаки. Серед таких можна відзначити – як має називатися організаційна структура з надання вищої освіти: вищий навчальний заклад, чи то заклад вищої освіти, чи то вищий освітній заклад і т.п., і т.д. Україна, як держава, її суспільство в цілому, науково-освітнє співтовариство країни стоїчно вистояли у всьому тому організаційно-правовому, політико-правовому хаосі, у тому числі під назвою «реформи» освітньої сфери в цілому та вищої освіти зокрема.

Враховуючи обмеження щодо обсягу викладення матеріалів дослідження пропонується звернути увагу на такі окремі висновки:

1. Виходячи із ментальності українського народу стосовно бажання більшості в ньому до освіченості, у тому числі здобуття і творення системних наукових знань постійно існував та існує попит на вищу освіту. Якщо є попит то наукові еліти народу продукували та продукують різні форми закладів вищої освіти в Україні. Суспільна потреба щодо освіти у єдності з наукою в Україні завжди має забезпечуватися належною державною підтримкою, у тому числі державне фінансування, що є запорукою Національної безпеки в цілому.

2. У різному контексті можна дискутувати про якість надання вищої освіти,

але щоб хто у негативному змісті говорить про те, попри всі негаразди, за всю новітню історію склалася загальна тенденція до збільшення кількості закладів вищої освіти. Окремі з них пройшли історичні трансформації з професійно-технічних училищ, спеціальних середніх шкіл, технікумів, інститутів, академій, коледжів до університетів. В цьому велика подяка народна ініціаторам розбудови вищої освіти в Україні.

3. Університет, як форма організації вишу визначається найбільшою універсальністю і гнучко відповідають запитам і потребам здобуття та надання вищої освіти відповідно до культури, традицій сучасної Європейської організації навчання на вищому рівні. Ця форма дозволяє оперативно і ефективно реагувати на виклики, загрози Національній безпеці не лише у науково-освітній сфері суспільства, через зміни акцентів функцій вищого освітнього закладу відповідно до різноманітних потреб людини, окремих великих територіальних громад, регіонів, а отже і суспільства, держави в цілому на певному історичному етапі їх існування. Нинішній – не виключення.

4. Ініціаторам «оптимізації» (скорочення кількості) закладів вищої освіти, перш за все університетів в Україні, зокрема у середовищі можновладців, слід визнати свою неспроможність ефективно, належним чином керувати науково-освітньою сферою суспільства і, як у минулі великі соціально-політичні та соціально-економічні кризи, надати змогу трудовим колективам самим виживати, або припиняти своє існування. При цьому слід дотримуватися головного принципу існування закладу освіти – він може припинити своє існування лише за двох умов: коли у ньому не буде кому вчити та коли у ньому не буде жодного хто бажає в ньому вчитися.

5. При розумному, мудрому, державницькому підході університет має окрім освітньої, наукової та інноваційної функцій виконувати також і соціальну. Щодо останньої – це не лише ефективний буфер безробіттю, а в умовах війни та післявоєнного існування, за певних умов, ще як місце соціальної реабілітації громадян з інвалідність, хто постраждав від війни й виявив бажання і розумову здатність здобути вищу освіту, щоб у перспективі не бути тягарем для своєї родини, суспільства, держави, займатися переважно розумовою суспільно-корисною працею.

Список використаних джерел

1. Грицишен Д. О., Драган І. О., Цимбалюк В. С. Теоретично-правові аспекти щодо державної політики протидії злочинності в умовах глобального кіберпростору. *Академічні візії*. 2022. Випуск 15. [Електронне видання] URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/444/407>

2. Грицишен Д. О., Драган І. О., Цимбалюк В. С. Правові аспекти протидії економічній злочинності в глобальному кіберпросторі. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. Випуск 36. С.349-355. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/836/761>

3. Цимбалюк В. С. Кіберпростір як компонент національної безпеки: політико-правовий аспект. *THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (2014–2022): HISTORICAL, POLITICAL, CULTURAL-EDUCATIONAL, RELIGIOUS, ECONOMIC, AND LEGAL ASPECTS*. Scientific monograph. Riga. Baltija Publishing. 2022. P.1298–1305. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/237>

4. Цимбалюк В.С. Конструктивна критика окремих положень стратегії розвитку вищої освіти в Україні. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті (у контексті актуальних проблем науково-освітнього права)*. Збірник мат. міжнарод. наук.-практ. конф. 16-17.10.2020р. Ч.ІІ. Рівне. МEGУ ім. С.Дем'янчука. Гельветика. 2020. С.87-91.